

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Castelli. De Recentiorum Studiis in Tyrtaeum
Collatis. 1901

Gt 77
64

Gt 77. 64

Harvard College Library

From the
CONSTANTIUS FUND

Bequeathed by
Evangelinus Apostolides Sophocles
Tutor and Professor of Greek
1842-1883

For Greek, Latin, and Arabic
Literature

67764
Gt 77.64
Constantin
Estratto dagli Studi italiani di Filologia classica

VOL. IX.

DE RECENTIORVM STVDII IN TYRTAEVM COLLATIS

SCRIPSIT

HERMENEGILDVS PISTELLI

FIRENZE
BERNARDO SEEBER

LIBRAIO-EDITORE
20, Via Tornabuoni, 20

1901

Gt 77.64

Firenze-Roma — Tip. di Giuseppe Bencini, 1901.

DE RECENTIORVM STVDIIS IN TYRTAEVM COLLATIS ¹⁾

*'Quid? Horatius frustra Tyrtaeum
Homero subiungit?'*

Quintil.

Quae de Tyrtaeo poeta a grammaticis atque historicis diu multumque iam usque ab antiquis temporibus ad nostram aetatem disputata sunt, ea neque disserere in animo est neque iudicare. Quamvis enim constet non nullos etiam nunc reperiri doctos viros, qui Tyrtaeum *φύσει μὲν Ἀθηναῖον, τῶνδε* (i. e. Lacedaemoniorum) *δὲ πολίτην γενόμενον* Platoni potissimum adsentientes arbitrentur, multos etiam qui traditae ab antiquis sententiae strenue in hac parte adversentur, haec tamen omnia parvi admodum aut omnino nullius momenti iam fieri videntur. Nonnulli enim nostrae aetatis litterati homines, novam eamque, ut ita dicam, patientiorem viam ingressi, non illud iam disputant utrum Lacedaemonius fuerit Tyrtaeus an Atheniensis; utrum

¹⁾ A. W. Verrall *'Tyrtaios, a graeco-roman tradition'* (The classical Review, July 1896, pp. 269 sqq.): *'The date of Tyrtaios'* (ib. April 1897, pp. 185 sqq.: cfr. R. W. Macan *'A note on the date of Tyrtaios, and the Messenian war'* ib. February 1897, p. 10 sqq.). — E. Schwartz *'Tyrtaios'* (Hermes XXXIV 1899, pp. 428 sqq.). — E. Meyer *'Tyrtaios'* (Forschungen zur alten Geschichte, Halle 1899, II pp. 544 sqq.: cfr. vol. I pp. 224 sqq.). — I. Beloch *'König Laotychidas und der messenische Aufstand'* (Hermes XXXV 1900, pp. 254 sqq.). — H. Weil *'Les élégies de Tyrtée, leur authenticité, leur âge'* (Journal des Savants, septembre 1899, pp. 553 sqq.: eadem in *'Études sur l'antiquité grecque'* Paris, Hachette 1900, pp. 193 sqq.). — U. von Wilamowitz-Moellendorf *'Tyrtaios'* (in *'Die Textgeschichte der griechischen Lyriker'* Berlin, Weidm. 1900, pp. 97 sqq.).

Aphidnae Atheniensium tantum fuerit vicus an et Lacedaemoniorum, alia huius modi; sed hoc fere omnes, fueritne omnino Tyrtaeus nec ne: de bello autem quod dicitur Messeniaco altero, de aetate ipsius poetae, de eius quae feruntur fragmentis in dubium revocare audent vel quae adhuc satis certa probataque esse viderentur, ita ut poetae vetustissimo itemque post Homerum ubicumque terrarum et gentium clarissimo, alii paucos tantum versiculos eosdemque et depravatos et in commenticiis abditos, alii vix aut ne vix quidem nudum nomen relinquere audeant. Neque tamen qui talia disputant in has opiniones adducti sunt novarum rerum cupiditate, nullo nixi veritatis fundamento; verum et in iis quae ad historiam et in iis quae ad artem poeticam pertinerent tanta usi sunt vel investigandi sagacitate vel disserendi subtilitate, ut operae pretium facturus esse mihi videar si quae ab anno MDCCCLXXXVI de Tyrtaeo scripta sint summatim breviterque recensuerim et pro viribus diiudicaverim; id mihi potissimum proponens ut quaestio tam diu exagitata quae hodie sit et qualis lectoribus pateat, non ut certam de ea sententiam audeam proferre. Quamvis enim non sit dubium quin tradita potius quam nuper inventa Italis praesertim, quod plerumque fit, placitura sint, tamen quae adhuc exstant Tyrtaei fragmenta nescio an hodie legere liceat, ut nihil dicam amplius, eadem qua antea animi securitate.

*
**

Iam primum omnium quo lucidius intellegi possit quae sit recentior haec de Tyrtaeo inquisitio atque investigatio, celeriter historiam perstringere videtur.

Post bellum quod duce Aristodemo Messenii cum Lacedaemoniis gessere (743?-724?) satis constat Lacedaemonios victores Messenem ipsam totamque Messeniam sub imperium suum ditionemque subiunxisse. Haud multis post annis ¹⁾, bellum renovatum est. Messenii iugum servitutis

¹⁾ Quo potissimum anno, apud historiarum scriptores magis in incerto est quam de bello Aristodemi. Alii enim a bello Aristodemi ad Aristomenis annos intercessisse putant xxxix, alii lxxx, alii de-

durissimae cervicibus excussuri arma ceperunt duce Aristomene; cuius praeclarissima gesta, quamvis fabulosis commentis ample magnificeque exornata, falsa tamen omnino et mendacia haberi nullo modo possunt ¹⁾. Visa est aliquamdiu fortuna belli Lacedaemonios deseruisse. At Tyrtaeus poeta demissos et oppressos Lacedaemoniorum animos ita suis versibus erexit atque inflammavit, ut Messenii, quamvis diu et obfirmate restitissent, victi demum fugatique iterum in hostium arbitrium ac potestatem venirent, Aristomenes ipse Rhodum in exilium concederet.

Tyrtaeum Athenis oraculi monitu Lacedaemonem accersitum esse, Lacedaemoniosque externum ducem civitate donatum copiis suis praefecisse, nullo modo probabile neque veri simile videtur esse ²⁾: ludimagistrum mente, ut videbatur, imminutum, itemque altero pede claudum, dignum repente esse habitum qui bello gerendo et reipu-

nique LXXX. Equidem nullam censeo esse causam cur fides Tyrtaeo denegetur, qui tertia hominum aetate post Messeniam primum subactam (i. e. post annos circiter LXX) arma Messenios iterum movisse testatur. Tyrtaei verba πατέρων ἡμετέρων πατέρες idem valere atque οἱ πατέρες ἡμῶν ('maiores nostri'), quod Verrall (p. 274) et Schwartz ut incommodo testimonio liberarentur contenderant, veluti falsam et a graeco sermone prorsus abhorrentem interpretationem iure H. Weil (p. 207 sq.) U. Wilamowitz (p. 100 sq.) E. Meyer (p. 546) verbo damnaverunt.

¹⁾ Verrall ipse consentit (p. 270), itemque Wilamowitz Weil recentiores plerique.

²⁾ Vana iam spes est doctos viros una mente de Tyrtaei patria unquam consensuros. Atheniensem fuisse, traditae sententiae et in hac parte adhaerens, opinatur H. Weil (p. 202 sqq.); contra sentit ac Weil, U. Wilamowitz, cuius argumenta mihi quidem probantur. Quod autem Weil, conlato Herodoto (IX, 83 sqq.), exemplum proponit Tisameni Elei, quem Lacedaemonii (saec. a. C. n. V) non solum civitate donaverint sed et copiis praefecerint, me magis quam exemplum verba illa movent Herodotea: μόνον δὲ δι' πάντων ἀνδρῶν συνόντων οὗτος (i. e. Tisamennus cum Hagia fratre) Σπαρτιάτης πολέταις. Num Herodotus, vel ii qui Herodotum de Tisameno certiore fecerunt, oblii sunt Tyrtaei poetae? Credat Weil; at, pace doctissimi viri dixerim, exemplum Tyrtaei, longe omnium hoc in genere clarissimum ac celeberrimum nullo modo fieri poterat ut graecus homo oblivisceretur! Ceterum, fuerit Atheniensis: nihil id attinet ad ipsius poetae atque fragmentorum quae nunc exstant antiquitatem.

blicae administrandae praeponeretur, haec omnia, alia huiusce modi commenticia, Atheniensium salem leporemque sapiunt ¹⁾. Quae si excipias, quid reliqui est quin habeat fidem? Equidem nihil unquam legi apud veteres historicos, immo nec apud hos recentiores ²⁾, quod me ad dubitandum moveret quin saeculo a. C. n. VII, in bello Aristomeneo, Tyrtaeus ille floruerit, cuius nomen Plato atque Horatius Homero subiunxerint ³⁾.

At de Tyrtaeo eiusque aetate haud ita multa tradita nobis sunt, quae quidem fide digna videantur; eaque veteres historicos ex ipsis Tyrtaei poematis deprompsisse haud absurdum est ⁴⁾. Sit ita sane: sed ultra progredi ne-

¹⁾ διδάσκαλον γραμμάτων, νοῦν τε ἥκιστα ἔχειν δοκοῦντα καὶ τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν χαλόν Paus. IV 15 3. Ingeniosa quidem sunt quae A. Hecker scriptis multis iam abhinc annis ('Alfonsi Heckeri Epistolae criticae ad F. G. Schneidewinum v. cl. pars secunda' in *Philologi* vol. V 1850 p. 461 sq.); qui nescio an vera de Cimonis adversariis coniecerit; iure autem censuit Athenis repetendam esse originem fabularum, quae de Tyrtaeo vulgo ferebantur.

²⁾ Verrall unus videri poterat excipiendus; de quo paullo infra non nulla adnotabo. Ceterum de historia satis sint quae E. Meyer vir doctissimus scripsit (p. 544 sq.): 'Da Tyrtaeos ausserdem den König Theopompos, der frühestens in die zweite Hälfte des achten Jahrhunderts gesetzt werden kann, als den Eroberer Messeniens nannte (Pausan. IV. 6. 5), und da nach Ol. 11. 736 die Messenier aus der Olympionikenliste verschwinden, von Ol. 15, 720 an die Spartaner in ihr erscheinen, haben alle antiken Geschichtsforscher mit Recht angenommen dass der zweite messenische Krieg in das siebente und nicht in den Anfang des fünften Jahrhunderts zu setzen ist, und die Neueren sind ihnen darin gefolgt'.

³⁾ Haec duorum nominum apud Platonem coniunctio, nedum praetereatur, magni videtur esse aestimanda. Verum vidisse Verrall, qui Tyrtaei nomen Homero subiunxisse Platonem iudicaverit, utpote qui vivendi praeceptores et virtutis magistri haberentur uterque, nulla vetustatis ratione habita (p. 273), vix erit qui credat. Adfirmare audeam coniunctionem illam satis esse ad nobis probandum, Tyrtaeum poetam, auctore Platone, recentem ab Homeri aetate vixisse.

⁴⁾ 'Was bleibt also von dem ersten und zweiten messenischen Kriege? Nur was bei Tyrtaios steht. Und was bleibt von der Traditionen über Tyrtaios? Das versteht sich ganz von selbst: nur was aus seinen Gedichten folgt'. Wilam. p. 106 sq.: cfr. p. 101 itemque Verrall p. 269.

que nobis licet, neque progressi sunt hi recentiores plerique ¹⁾).

Quae cum ita sint, qui fit ut nuper A. W. Verrall ²⁾ atque E. Schwartz ³⁾ ausi sint alter Tyrtaeum iudicare duobus amplius saeculis recentiorum, alter numquam omnino poetam illum celeberrimum extitisse contendere? Si autem, vel post has lucubrationes, etiam nunc, doctissimorum virorum magno consensu, tradita de Tyrtaeo historia nec dubia in universum censenda est, et si quid habeat quaestionis, nihil tamen inde inferri potest quo ex illa τοῦ Ἀριστομενείου πολέμου obscura antiquitate poetam nostrum ad V a. C. n. saeculum detrudamus, licet iam diremptam esse controversiam iudicare? Adfirmavit Weil, negavit Wilamowitz; qui inter se tanta sunt in varietate ac dissensione, ut quae alteri satis placeant, alter plerumque omnino reiciat. Placuit Weilio, si unum alterumve fragmentorum locum excipias, suspicionem de his omnem ab se propulsare ⁴⁾); contra pleraque, tantum non omnia,

¹⁾ Wilamowitz Weil Meyer Beloch, al.

²⁾ Mirabile est quo pacto A. W. Verrall acutus homo sibi potuerit persuaderi argumentum exstare apud Lycurgum oratorem (*in Leocr.* 105) quo Tyrtaeum tum floruisse demonstraretur cum Messenii, auctore Thucydide, a Lacedaemoniis novissime defecerunt, saeculo a. C. n. V. Quae de re Weil disseruit (p. 209 sqq.) nescio an non satis sint ad mendosa Lycurgi verba, quibus confidentius Verrall usus est, certe sananda; at nemo erit qui plura cupiat ut omnino quae Verrall ex Lycurgo coniecerit abiciamus, utpote talia 'von denen man nicht redet' (Wilam. p. 107 adn. 2).

³⁾ Laudem habet E. Schwartz doctrinae, qui de bellis Messeniis diligentissime disseruerit, recteque indicaverit in hac de Tyrtaeo quaestione 'mit der litterarischen die geschichtliche Frage' simul coniungi (p. 428). At multo melius clarus homo et sibi et Tyrtaeo consulisset si, fragmentis tantum in iudicium vocatis, numquam quae satis essent certa, in discrepationem quaestionemque vocavisset: contendit enim Tyrtaei versus quotquot exstant omnes saeculo exeunte a. C. n. quarto, ineunte autem eodem saeculo Tyrtaeum ipsum Athenis simulate fictos fuisse. In quam opinionem acute disseruit H. Weil (p. 204 sqq.), invectus est E. Meyer, acerbius tamen; qui nihili duxerit quae de fragmentorum lingua stilo figuris ex aliqua parte probabilia E. Schwartz adnotaverat. Cfr. et Beloch (p. 258).

⁴⁾ Ita tamen ut haud absurdum esse confiteretur 'que de vieux

in suspicionem Wilamowitzio venerunt, qui carmina haec quae hodie legimus, ad nos, immo et ad Platonem atque Lycurgum, eadem pervenisse iudicavit conditione et fortuna, qua Hesiodi et Theognidis quae feruntur ¹⁾).

Ex quibus iam perficitur quod animo intenderam, ut demonstrarem totam hanc quaestionem ad litterarum potius quam ad rerum gestarum historiam pertinere; idque potissimum nunc agi, utrum fragmenta haec tribuere liceat nec ne uni poetae, qui vixerit saeculo a. C. n. VII. Nostra enim, qui in litterarum historia versamur, multo pluris interest quid de celeberrimis versibus, qui in memoria nostra tam penitus insederunt, sentiamus, quam quid de Aristomenis proeliis atque aetate.

Illud unum igitur, mea quidem sententia, propositum hodie habeant grammatici, ut, doctos viros secuti Verrall Schwartz Wilamowitz, de fragmentorum ²⁾ lingua stilo figuris rebus, verbis denique atque sententiis, plenius ac diligentius an vere antiquitatem poetae redolere videantur inquirant. Quominus ipse adfirmem aut refellam quae ad hunc diem disputata sint, timor impedit ex conscientia; neque enim me fugit quantam res habeat difficultatem: paucis tamen sententiam meam indicabo.

Acrius Schwartz et Verrall nulla saeculi a. C. n. VII vestigia in Tyrtaei versibus apparere contenderant: contra

recueils, tels que celui de Tyrtée (il comprenait cinq livres, s'il faut en croire Suidas), restèrent longtemps ouverts et s'enrichirent de couplets plus récents *et même d'élégies complètes* '.

¹⁾ ' Die ursprünglichen Gedichte des Spartaners Tyrtaios aus der Mitte des siebenten Jahrhunderts ganz so überarbeitet und durch Stücke anderer Herkunft erweitert waren wie es die des Hesiodos und Theognis sind ' (p. 97). ' Das Buch Tyrtaios, das Platon und Lykurg gelesen haben, verhielt sich zu dem wirklichen Tyrtaios wie unser Theognis zu dem wirklichen; vielleicht war das Verhältnis des echten noch ungünstiger '. Longum est referre quibus argumentis haec concluderit vir doctrina atque ingenio praestantissimus; conferas praesertim quae de *ὑποθηκῶν* verbis atque sententiis iudicavit p. 111 sq.

²⁾ Omnia haec de *τῶν ὑποθηκῶν* fragmentis dicta esse volo; quae enim exstant *ἐκ τῆς Τυρταίου ποιήσεως τῆς καλουμένης Εὐνομίας*, quamquam in magna sunt difficultate, minorem vel recentioribus dubitationem iniiciunt.

ea, recentiorem esse linguam; dicendi genus elegantius atque ornatius quam pro tanta vetustate; argumentationes ita conclusas ut oratorum aetatem prae se ferrent; virtutis victoriaeque hortamenta talia esse ut quocumque loco atque omni tempore possent eadem adhiberi; nihil inde inferri posse quod de rebus gestis nos faceret certiores, alia huius modi.

Quae doctis viris opposuit Weil, quamvis dignissima ¹⁾ quae etiam atque etiam considerentur, nullo modo tamen satis esse videntur ad litem dirimendam. Exemplum adferam elegiae ²⁾ prooemium ap. Stob. Flor. LI (Bergk 12 vv. 1 sqq.):

- Οὐτ' ἂν μνησαίμην οὐτ' ἐν λόγῳ ἄνδρα τιθείμην
οὐτε ποδῶν ἀρετῆς οὐτε παλαισμοσύνης,
οὐδ' εἰ Κυκλώπων μὲν ἔχοι μέγεθός τε βίην τε,
νικῶν δὲ Θέων Θρηϊκιον Βορέην,
5 οὐδ' εἰ Τιθωνοῖο φυλὴν χαριέστερος εἶη,
πλουτοίῃ δὲ Μίδεω καὶ Κινύρεω μάλιον,
οὐδ' εἰ Τανταλίδεω Πέλοπος βασιλεύτερος εἶη,
γλῶσσαν δ' Ἀδρήστου μελιχόγηρυν ἔχοι,
οὐδ' εἰ πᾶσαν ἔχοι δόξαν, πλὴν Θούριδος ἀλκῆς·
10 οὐ γὰρ ἀνὴρ ἀγαθὸς γίνεται ἐν πολέμῳ . . . ³⁾

¹⁾ Dignissima quidem omnia, utpote tanti viri; sed illa potissimum quae de lingua ac re metrica adnotavit (p. 201 sq.), itemque quod monuit ne oblivisceremur elegias, de quibus quaestio est, apud Lycurgum legi atque Stobaeum: ' L'orateur athénien veut donner à ses concitoyens une leçon de patriotisme; l'auteur du *Florilège* a cherché des morceaux à insérer sous les rubriques *De la guerre* et *Du courage*. L'un et l'autre ont dû choisir ce qu'il y avait de plus général, de plus lieu commun '... cet. Recte et vere quidem; dummodo ne huiusce modi argumentis plus tribuatur quam res et veritas ipsa concedat.

²⁾ Totam hanc elegiam a Tyrtaeo abiudicavit Wilamowitz (p. 111 et 114). Viro doctissimo equidem adsentior, quamvis haud satis mihi placeant quae de ' armis ' (p. 114) indicavit: de quo paulo infra.

³⁾ Ex repetitione consulto adhibita v. 20:

οὗτος ἀνὴρ ἀγαθὸς γίνεται ἐν πολέμῳ,

duas elegiae partes apud Stobaeum male dirēptas in unum, ut par

De reliquo carmine, — quod totum est omnibus artis coloribus ita ornatum ¹⁾ ut si quis litterarum graecarum haud expers primum legat, nullo modo tantae vetustatis indicet esse quanta sit Tyrtaei — versus celeberrimus

ἀλλ' ὅπῳ γῆς περ ἔων γίγνεται ἀθάνατος,

qui propius ad funebres illas oratorum atticorum laudationes accedere videatur, ipsi Weillio ²⁾ in suspicionem venit. Velim tamen vir doctissimus plenius dicat quo pacto a tam polito carmine, in quo ne verbum quidem absurdum sit aut alienum, possit vel unus versus abiudicari.

Sed alias de hoc plura: nunc ad prooemium redeamus; quod sive exemplorum ordine ac dispositione, sive ornamentis oratorie iteratis, toto denique colore dicendi, fieri non potest quin in dubium de aetate vocetur. Diligentius enumerantur vis corporis, pedum pernitas, pulcritudo, divitiae, regale genus, eloquentia; quid tandem est reliqui? Nimis apte et composite Cyclopes, Borea, Tithon, Mida, Pelops, Adrastus, in exemplum assumuntur.

Quid Weil ad haec? Ab Homero petit quae item oratorii generis videantur; laudatque *τῆς πρᾶσβείας* versus 379-386, quos dicit Achilles cum Agamemnonis dona reicit atque spernit:

*οὐδ' εἴ μοι δεκάκις τε καὶ εἰκοσάκις τόσα δολὴ
ὄσσα τέ οἱ νῦν ἐστί.... κτλ.*

atque libri XIV versus 313-328:

*Ἥρη, κεῖσε μὲν ἔστι καὶ ὄστερον ὁρμηθῆναι,
νοῦ δ' ἄγ' ἐν φιλότῳ τραπέομεν.... κτλ.*

erat, coniungendas esse, confirmavit Bergk. Equidem malim et ex hoc iterato versu videant litterati homines quae et quanta sint in hoc carmine oratorie disposita.

¹⁾ ' Ist... ein schönes in sich geschlossenes, sowol in Verskunst wie in Sprache vollendetes, Gedicht '. Wilam. p. 111.

²⁾ Cfr. Weil (p. 200 sq.) qui tamen aliquam adfert excusationem.

qui cum Tyrtaeo comparantur, cum in altero loco illud *οὐδ' εἴ μοι*; in altero *οὐδ' ὅτε* saepius usurpentur ¹⁾; nisi quod apud Tyrtaeum de totius loci dispositione atque colore quaestio est.

Ceterum si quis apud Homerum locum quaerat ingenuo atque nativo colore mire ornatum, haud scio an ullum magis opportunum inveniat quam illum alterum, quem Weil exemplum oratorii generis proposuit. Quid enim potest esse candidius, quid ab rhetorum legibus ²⁾ magis absolum, quam ut Iuppiter, qui sibi Iunonis amorem conciliare cupiat, mulieres omnes, quibuscum consuetudinem habuerit, longo ordine enumeret?

Haec igitur omnia sagaciore investigatione adhuc indigere videntur, neque, ut nunc res se habent, Weillio consentire licet ³⁾.

Reliquum est ut de argumento gravissimo eodemque nuperrime invento quod nunc primum et ad Tyrtaeum pertinere visum est, quam paucis absolvam. Post quam Rei-

¹⁾ Potuit Weil ex Homeri Iliade multo plura proferre: *τέτλαθε, τέκνον ἐμὸν... τλῇ μὲν Ἀρης... τλῇ δ' Ἥρη... τλῇ δ' Αἰδης* (V 382 sqq.): *βέβληται μὲν ὁ Τυδείδης... οὐτᾶσται δ' Ὀδυσσεὺς... βέβληται δὲ καὶ Εὐρύπυλος* (XI 656 sqq.): cfr. XIII 306 sqq. al. Nullum tamen invenio locum, qui in rem sit. Multa quidem oratorii generis habet, ut par est, liber IX: nusquam, ni fallor, plura quam cum Achilles interrogat:

*ἧ μούνοι φιλέουσι ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων
Ἀτρεΐδαι;*

Sunt autem et ista omnia longe alia ac Tyrtaei prooemium; in quo rhetorum artes eloquentiae magistrae sunt, neque, ut apud Homerum, *natura*.

²⁾ Vel potius a naturae lege; quod qui censuerunt, vv. 317-327 induxerunt.

³⁾ De Weillio haec tantum Wilamowitz: 'Weils neuer Aufsatz über Tyrtaios verteidigt die Person des Dicters und das Alter der Elegieen; ich hätte nur Veranlassung, ihn zu bestreiten, wo er die eleganten Versreihen für möglich in Sparta oder Athen (denn er glaubt den Athener) um 650 hinstellt'. Ex quibus patet nec apud Wilamowitzium excusationes valuisse quibus Weil, Homero conlato, usus est.

chel ¹⁾ armorum genus et usum ac rem militarem apud Homerum acutissime inquisivit, Ulrico Wilamowitzio visus est Tyrtaei miles ille (11, 23 sq.) qui pugnaret

*μηρούς τε κνήμας τε κάτω καὶ στέρνα καὶ ὤμους
ἀσπίδος ἐδρείης γαστρὶ καλυψάμενος,*

mycenaeanum illud scutum gessisse; quod tantae magnitudinis fuit, sub quo heroes vel occulte laterent. Tanto scuto fretus, bellum, Tyrtaeo duce, Lacedaemonios in Messenios gessisse saeculo a. C. n. VII vir doctissimus sine ulla dubitatione contendit ²⁾. Haud dissimili argumentatione usus, E. Meyer ut demonstraret falsa E. Schwartzium opinione teneri, monuit, iam inde a saeculo a. C. n. sexto, certe autem in quinto saeculo, Lacedaemoniorum phalangem confertis ordinibus pugnasse, nedum milites, ut apud Tyrtaeum legimus, pro sua quisque virtute, ἐν προμάχοις solutis ordinibus locum caperent atque pugnarent.

Hoc autem uti initio atque fundamento antiquitatis Tyrtaeo vindicandae, summopere, ni fallor, periculosum est. Libentius concedam a poeta nostro abiudicandam esse ³⁾ elegiam 'οὐτ' ἄν μνησαίμην', quae non unum praebeat re-

¹⁾ 'Das kannte Weil noch nicht: jetzt kennen wir durch Reichels Untersuchungen über die homerischen Waffen'.... cet. Wilam. p. 114. Nunc cfr. et C. Robert, *Studien zur Ilias*, Berlin 1901.

²⁾ 'Damit [id est, comparatis utriusque poetae armis ac telis] haben wir das Ziel erreicht: das alte Gedicht, das mit den alten Waffen die situation eines schweren Krieges von Spartanern giebt, kann gar nicht später als in der Mitte des siebenten Jahrhunderts gedichtet sein, also zu der Zeit, in welche Tyrtaios, der Führer im Kriege gegen die abgefallenen Messenier, sich selbst setzt.' (p. 114). Itemque paulo infra: 'Der Kern dieser Elegie (11) tritt also zu den zwei Gedichten, der Eunomia und dem, in welchem die historischen Angaben waren, als das dritte unzweifelhaft echte, und Tyrtaios der lakonische Elegiker aus der Zeit des Archilochos ist für die Geschichte gesichert.' (ib.).

³⁾ 'Aber damit ist zugleich gesagt, dass die Elegie οὐτ' ἄν μνησαίμην nicht von Tyrtaios ist, denn sie erwähnt die Phalanx und den runden Schild und den Panzer (12, 26)'. Wilam. ib.

centioris aetatis indicium. Aliud tamen est Tyrtaeum, qui totus ab Homero pendet, Homericum scutum descripsisse, aliud Lacedaemonios milites gessisse; nec quae ad Iliadis aetatem diiudicandam usui sint, possunt eadem de Tyrtaeo usurpari. Quis autem neget rem militarem nusquam gentium in novum ordinem ac dispositionem, antiquioribus armis omnino abiectis, repente esse conversam? Nonne constat apud omnium populorum exercitus sensim ac paulatim id fieri solere?

Haud equidem tritum illud usurpabo, poetae 'quidlibet audendi' semper fuisse potestatem, nihil enim ausus est Tyrtaeus; qui ad virtutem militum excitandam, quid aliud faceret nisi ut singulos moneret de loco ἐν προμάχοις capiendo? Cur autem non licuerit poetae, qui tot tantaque ab Homero mutuatus sit, arma quoque et tela ab eodem mutuari? Praeterea quae poetae celeberrimi memoriae posteris tradidere, cum in omni re tum praesertim in re militari tantam habent vim, ut si quis velit, hac nostra aetate, proelium poeticis numeris narrare, rebus utatur et verbis quae a nostris exercitibus prorsus aliena videantur ¹⁾. Equidem audeam vel illud adfirmare, Tyrtaeum hos versus omnes componere potuisse, vel si numquam armatum militem vidisset.

*
* *

Licet igitur, ex iis quae recentiores de Tyrtaeo disseruerunt, satis certe inferamus nil esse causae cur dubitemus quin Tyrtaeus poeta bello Aristomeneo floruerit saeculo a. C. n. VII, etsi armorum genus quale in fragmentis appareat in rationem, ut nunc se res habet, non referamus; quae autem eius nomine ferantur poemata, recentiori a Tyrtaeo aetate vel composita esse vel conrupta,

¹⁾ In carminibus quae haud multis abhinc annis vulgo per Italiam canebantur cum Itali pro libertate recipienda in externos hostes pugnabant, de 'galea' 'hasta' 'lorica' 'gladio' mentio saepissime fit: de recentioribus armis ac telis, nusquam paene.

probabile in universum videri; quid de singulis sentiendum sit, sub iudice adhuc esse.

Non nulla de Tyrtaei ingenio atque poetica virtute addere placet; de quibus ex opinione magis quam ex veritate plerique etiam nunc sentire et iudicare videntur. Quae scripsit, exempli causa, Croiset vir doctus de Tyrtaei 'simplicitate' ac de ingenuo artis eius colore haud scio an multis probentur ¹⁾. Magnum Tyrtaei nomen in poetis: recte et iure quidem. Famam tamen adhuc retinuisse maiorem quam pro poetica virtute atque ingenii vigore manifestum est. Causam enim adhuc habet celebritatis ac nominis hanc potissimum, quod versibus suis civium animos inflammaverit ne quis pro patria corpori aut sanguini parceret; quodque bellica virtute nihil pulcrius esse docuerit, nihil sanctius. Quod si hoc sensu accipiamus Ciceronis illud 'poetam bonum neminem sine inflammatione animorum existere posse', poeta bonus certe Tyrtaeus fuit, qui non cives suos tantum, sed et populos a Graecis tam procul disciplinis lingua aetate divisos, ad patriam in libertatem vindicandam plus quam semel permoverit atque excitaverit.

At si ex his qui exstant versibus iudicium facere liceat, haud natura ipsa dicas atque ingenio Tyrtaeum valuisse, verum oratoria quadam virtute et figurarum elegantia; famamque sui magnam reliquisse magis patriae caritate quam 'mente divinatori' partam et 'ore ma-

¹⁾ 'Tout cela d'un art très simple.... Le style aussi est d'une simplicité droite et franche'.... cet. (II p. 108 sqq.). At paulo ante adnotaverat de Callini (?) exordio μέγχι τοῦ κατὰκισθε...: 'c'est le même mouvement que dans la première Catilinaire de Cicéron'; quae nescio quo pacto cum illo τῶν ὑποθηκῶν 'simplicissimo' genere conveniant! Longe alia Verrall: 'But the fact is that, although the career of Tyrtaeus is worth curiosity, his poetry, divested of its fictitious date, is not remarkable. It is clear and spirited, correct in sentiment and diction, but wonderfully verbose and platitudinous'. Fidem docto viro fortasse quae de historia commentatus est derogaverunt: in universum tamen aestimanti, iudicium eius auctoritatem habet et fidem, praesertim quod Tyrtaei versus *verbosiores* esse iudicaverit.

gna sonante'. Neque ad famam quod attinet, silentio ut plerumque fit praetereundum est ex Homero Tyrtaeum ea potissimum mutuatum esse, quae vulgo maximam moveant admirationem¹). Cursim cum Homero compares elegiam illam apud Lycurgum oratorem (Bergk 10), quae tota uno Hectoris versu contineatur (Il. XII 243):

εἰς οἰωνὸς ἀριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πατρὸς.

Pulcrum quidem est pro patria mori; at iisdem fere verbis dixerat Hector (Il. XV 496 sq.):

*.... οὐδ' οἱ ἀεικὲς ἀμυνομένην περὶ πατρὸς
τεθνάμεν;*

itemque HomERICA sunt ἐν προμάχοισι φανέντα (Il. III 31) sive μιγέντα (ib. IV 354) vel μετὰ πρώτοισιν ἐόντας (IV 339 cet.); quas ineptias praeterirem ni Tyrtaeus saepius in tam brevi carmine illud ἐν προμάχοισι πεσόντα vel πεσών usurparet. In commovenda miseratione Hector, Nestor, alii non semel parvos filios reminiscuntur uxores, parentes. Patria autem relicta, errantem (vv. 3 sqq.):

πτωχεύειν, πάντων ἔστ' ἀνιηρότατον.

Eadem senserat Homerus (Od. XV 342):

πλαγκτοσύνης δ' οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσι.

Αἰσχύνει τε γένος (v. 9) mendicus ille: mandaverat pater Glaucō (Il. VI 208 sq.):

*αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων,
μηδὲ γένος πατέρων αἰσχυνέμεν*

¹) De isto quem ipsi novimus Tyrtaeo me loqui patet, vel potius de his fragmentis quae eius nomine feruntur.

Quae sequuntur HomERICA praetermitto: vi enim ac spiritu omnino carent apud Tyrtaeum. Quid de celeberrimo Homeri loco (Il. XXII 71 sqq.) quem paulo infra Noster expressit, vel potius compilavit? Quo quidem detracto, quid reliqui est quod mirere? Quaedam Tyrtaeus addidisse ornamenta videri potest; quae tamen aut verba tantum sunt, aut ex ipso uberrimo fonte manarunt, veluti illud (v. 28) *ἦβης ἀνδρός*; quod ut splenderet, minime necesse fuit *ἀγλαδν* esse praedicari.

Postremi denique versus (31 sq.) laudatissimi (qui si hoc loco subditicii sunt, nihil ad rem)

*, ἀλλὰ τις εἴ διαβὰς μέντω ποσὶν ἀμφοτέροισιν
στηριχθεὶς ἐπὶ γῆς, χεῖλος ὁδοῦσι δακῶν,*

quae debeant Homero patet. Fuerat enim *εἴ διαβὰς* Hector (Il. XII 458), itemque *πόδεσσι στηριχθῆσθαι* Homericum est (Il. XXI 241 sq.); nisi quod utriusque verbi apud Tyrtaeum coniunctio redundare quodam modo neque quidquam amplius efficere videtur.

H. PISTELLI.

STUDI ITALIANI DI FILOLOGIA CLASSICA

VOLUME OTTAVO pp. 509.

ALBINI (Giuseppe) — Per un verso di Ennio	p. 503-504
CEROCCHI (Pio) — Animadversiones criticae ad Xenophontis Hipparchicum	73-78
DE STEFANI (Edoardo Luigi) — Ramenta	489-496
FESTA (Niccola) — In L. A. Senecae <i>De Beneficiis</i> libros ani- madversiones criticae	429-438
FRANCHI DE' CAVALIERI (Pio) — Πεντεσύντηρον ξύλον	99-113
LANDI (Carlo) — De Theophrasti Characterum libris floren- tinis.	91-98
MANCINI (Augusto) — Index codicum latinorum publicae bybliothecae lucensis	115-318
— Codici greci a Lucca	319-320
RAMORINO (Felice) — De Suetonii operum deperditorum In- dice deque Pseudosenecae epistulis ad Ioannem Bapti- stam Gandinum	505-509
RUBRICHI (Riccardo) — Per la critica del ' De generatione et corruptione ' di Aristotele	81-87
SABBADINI (Remigio) — Sui codici della Medicina di Corn. Celso	1-32
— Le edizioni quattrocentistiche della S. N. di Plinio	439-448
TAMILIA (Donato) — De Chalcidii aetate.	79-80
— De nonnullis Hieroclis et Philagrii facietis in Cod. Vat. gr. 112.	89-90
Tocco (Felice) — Il dialogo Leopardiano di Plotino e di Porfirio.	497-501
VITELLI (Camillo) — Sulla composizione e pubblicazione della Farsaglia.	33-72
— Index codicum latinorum qui Pisis in bybliotheceis Con- ventus S. Catherinae et Universitatis adservantur	321-427
— Studiorum Celsianorum particula prima.	449-488
VITELLI (Girolamo) — Argum. VI Nubium Aristoph.	78
— Eur. Fr. 60, 2 Nk. ²	88
— Procop. de bello goth. 2, 3. 6. 7. 24.	114. 502
— Un proverbio della collezione di Mosca ed Eur. Or. 395 sq.	428

Prezzo di ciascun volume L. 20.

This book should be returned to
the library on or before the last date
stamped below.

A fine of five cents a day is incurred
by retaining it beyond the specified
time.

Please return promptly.

DUE NOV 13 42

Gt 77.64
De recentiorum studiis in Tyrtaeum
Widener Library 006539898

3 2044 085 175 263